

ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

(0,10) (0,42) (0,22)
DW = 1,95; ADF = -3,67

Помітно, що на прискорення інфляції Національний банк Чехії реагує уповільненням темпу зростання грошового агрегату M2, але така реакція є досить слабкою. Зі зміною специфікації регресійної моделі не змінюється висновок щодо прямого зв'язку між надходженням іноземного капіталу і збільшенням пропозиції грошової маси. Проте з'являються слабкі свідчення, що поліпшення сальдо поточного рахунку має інфляційні наслідки, тоді як приплив капіталу безпосередньо не впливає на інфляцію.

Таким чином все виглядає на те, що поліпшення сальдо поточного рахунку впливає на інфляцію безпосередньо, а сальдо фінансового рахунку – опосередковано (через збільшення пропозиції грошової маси).

Використання економетричного інструментарію для виявлення характеру взаємозв'язку грошової маси та інфляційного зростання в системі економіки Чеської Республіки дало змогу виявити, що поліпшення сальдо поточного рахунку впливає на інфляцію безпосередньо, а сальдо фінансового рахунку – опосередковано (через збільшення пропозиції грошової маси). «Немонетарні» цінові шоки від поліпшення сальдо поточного рахунку ідентифіковано в широкому діапазоні кон'юнктурних змін як зовнішнього середовища, так і внутрішнього попиту. Визначено, що на прискорення інфляції Національний банк Чехії реагує уповільненням темпу зростання грошового агрегату M2.

Література

1. Віднянський С.В. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехословаччині [Текст] / С.В. Віднянський / Український вільний університет (1921-1945 рр.). – К., 1994.
2. Вовканич І.І. Системні суспільно-політичні перетворення в Чехословаччині (1945-1948 рр.) [Текст]: автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.02 / НАН України; Інститут історії України – К., 2001. – 37 с.
3. Державна політика Чехії в галузі освіти: стан і тенденції розвитку: автореф. дис... канд. наук з держ. управління: 25.00.02 [Електронний ресурс] / Н.О. Бондарчук. – К., 2008. – 20 с. – укр.
4. Майергойз І.М. Чехословацкая Социалистическая Республика [Текст] / І.М. Майергойз. – М., 1998. – 186 с.
5. Міжнародний статистичний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.indexmundi.com/facts/Czech Republic>.
6. The Czech Statistical Office [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.czso.cz>.
7. Шевчук В.О. Відмінний вплив «слабкої» грошової одиниці у трансформаційних економіках / В.О. Шевчук [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://mev.lac.lviv.ua/downloads/vyklad/shevch/target-02-new_2.pdf (30.06.2012)

Рецензент д.е.н., професор В.П. Бабич

669: 339.9 (477.64)

*Бут Т.В., аспірант,
Запорізький національний технічний університет*

АНАЛІЗ СТАНУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

Європейська криза, що триває вже третій рік поспіль, знищила надії СОТ на те, що зростання експорту буде стимулювати економічний підйом у світі, а отже, і регіону. При цьому металургійні підприємства побоюються, що уряди будуть все активніше впроваджувати заходи обмеження торгівлі, для захисту своїх виробників. Тому зовнішньоекономічну діяльність, яка є важливою і невід'ємною сферою господарської діяльності металургійного комплексу регіону, необхідно розглядати в якості істотного чинника розвитку регіону. Особливого значення набуває ефективність здійснення експортно-імпортних операцій, що характеризує адаптацію металургійного виробництва до умов жорсткої міжнародної конкуренції. Отже, проблема зовнішньоекономічної діяльності металургійного регіону дотепер залишається однією із невідкладних на регіональному рівні, потребує подальшого дослідження та розробки ефективних заходів подолання визначених проблем розвитку металургійного комплексу промислового регіону.

Серед досліджень проблем регіонального розвитку промисловості, а також розвитку зовнішньоекономічної діяльності металургійної галузі заслуговують на особливу увагу роботи Вічевич А.М.

ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

[1], Соболева-Терещенко О.А., Ткачук Ю.О. [2], Куреда Н.М., Головань О.О. [3], Брутман А.Б. [4], Семенов А.А. [5], Ю.В. Макогон [6] та ін.

Але, незважаючи на значні напрацювання науковців з даної проблеми дотепер, необхідним залишається проаналізувати стан зовнішньоекономічної діяльності металургійного комплексу.

Мета: проаналізувати стан зовнішньоекономічної діяльності металургійного комплексу регіону на прикладі Запорізької області.

Металургійний комплекс – це взаємообумовлене поєднання наступних технологічних процесів: добування і підготовка сировини до переробки (добування, збагачення, агломерування, одержання необхідних концентратів та ін.); металургійна переробка – основний технологічний процес з одержання чавуну, сталі, прокату чорних і кольорових металів, труб та ін.; виробництво сплавів; коксохімічне виробництво; утилізація відходів основного виробництва й одержання з них вторинних видів продукції [9].

Враховуючи, що металургійний комплекс Запорізького регіону є значно інтегрованим у глобальний металоринок та високозалежним від ситуації на державному та світовому ринках через свою експортоорієнтованість, тож існує нагальна потреба у вивченні впливу його зовнішньоекономічної діяльності на економічний розвиток регіону. У цілому обсяг експорту товарів запорізьких металургійних підприємств протягом 2009-2011 рр. не зважаючи на зменшення кількості підприємств-експортерів зріс на 981395 тис. дол. (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники зовнішньоекономічної діяльності металургійного комплексу Запорізької області,
тис. дол. США*

Вид діяльності	Роки						Відхилення (+; -)
	2009	Темп росту	2010	Темп росту до 2009	2011	Темп росту до 2010	
Сальдо в зовнішній торгівлі товарами	947990,46	-	1247395,7	299405,2	1651037,38	403641,7	703 046,9
Експорт товарів	1127139,9	-	1545156,6	418016,7	2108534,99	563378,3	981 395,0
Кількість підприємств-експортерів товарів	20	-	18	-2	14	-4	-
Експорт послуг	-	-	-	-	895,56	895,56	895,56

* Розраховано автором за даними [7]

Однією з найважливіших проблем на сьогодні у металургійному комплексі Запорізької області вважається посилення конкуренції, зниження цін на метал. Цей фактор є стверджує, що спостерігається сильна залежність металургійного комплексу від зовнішньої торгівлі, з причин, що внутрішній ринок розвинений слабо. Це викликано, в першу чергу низькою якістю металургійної продукції регіону, та високим рівнем витрат на її виробництво, які є наслідком використання неякісної сировини, палива та екологічно несприятливих продуктів, що потребує високих енергозатрат. Очікувати значного зростання внутрішнього споживання металургійного комплексу Запорізької області не доводиться, і хоча проведення чемпіонату Європи з футболу в 2012 році мало змогу дати поштовх до розвитку внутрішнього ринку будівництва, а відповідно і металургійного ринку, але обсяги споживання практично не змінились і не відбулося очікуваного поштовху у розвитку металургійного комплексу.

Наступним етапом аналізу зовнішньоекономічної діяльності має стати визначення кола країн, які є потенційно привабливими з точки зору проникнення на їхні ринки. В свою чергу потрібно відзначити, що з географічного погляду експортних операцій металургійних підприємств Запорізького регіону (табл. 2) видно, що протягом 2009-2011 рр. спостерігається тенденція до збільшення експорту металопродукції на 53,5%. У 2010 р. темп зростання експорту металопродукції до 2009 р. склав 73%, в 2011 р. по відношенню до 2010 р. – 73,3%.

При цьому суттєво питома вага експорту збільшилася лише серед країн Європи (Болгарія – 17,3%, Польща – 22,3%). В сучасних умовах оптимальним рішенням вважається вихід металургійного комплексу регіону на ринки країн так званого ближнього зарубіжжя.

З усіх держав пострадянського простору російський ринок здається найпривабливішим – його потенційна місткість значно більша за місткість українського, платоспроможний попит у Росії вищий. Так експорт товарів до Російської Федерації у вартісному виразі збільшився на 6 %. У той же час високі тарифи на транспортні послуги в Запорізькому регіоні обумовили зміну траєкторії основних потоків російських вантажів у західному напрямку через порти і транспортні магістралі Білорусії і країн Балтії.

Експорт товарів металургійного комплексу Запорізької області по країнах світу

Країни	2009		2010		2011		Відхилення (+;-)	
	тис. дол.	п/п	тис. дол.	п/п	тис. дол.	п/п	тис. дол.	п/п
I. Країни СНД	320 183,6	28,4	485 802,8	31,5	605 344,2	28,7	285 160,6	0,3
II. Інші країни світу, в т.ч.	806 965,4	71,6	1059353,8	68,5	1 503190,8	71,3	696 225,4	-0,3
Європа	185 080,1	16,4	402 895,5	26,1	673 161,8	31,9	488 081,7	15,5
Азія	484 958,7	43	478 994,5	31	595 976,9	28,3	111 018,2	-14,7
Африка	108 450,5	9,6	129 935,9	8,4	159 989	7,6	51 538,5	-2
Америка	28 400,7	2,5	47 403,7	3,1	73 889	3,5	45 488,3	1
Всього	1 127 149	100	1 545 157	100	2 108 535	100	981 386	-

* Розраховано автором за даними [7]

Таким чином, виходячи з викладеного вище, варто закріпити позиції на російському ринку для товарів металургійного виробництва регіону. Необхідно відновити втрачені господарські зв'язки з російськими партнерами, що приведе до збільшення взаємного товарообігу, росту експорту, зокрема, російським підприємствам – виробникам чорних металів. Але серед інших країн спостерігається зменшення обсягів експорту. Прикладом є Азія, до якої скоротилися експортні постачання на 14,7%. Водночас немає стійких позицій, щодо ринку країн Африки.

Причинами тому слід вважати, по-перше, скорочення споживання металопродукції промислово розвиненими країнами призводить до необхідності пошуку нових ринків збуту. Ефективність зовнішньоекономічної діяльності знаходиться у великій залежності від удосконалювання системи управління зовнішньоекономічними зв'язками. В цьому випадку значний інтерес представляє питання, пов'язане із можливістю прийняття оптимальних управлінських рішень стосовно задач, націлених на підвищення конкурентоздатності підприємства, а також узгодження його ефективної виробничої і збутової діяльності [5], а також, обумовлюються невмінням проводити глибокі комплексні дослідження світових ринків з позиції сучасного маркетингу та приймати виважені рішення щодо просування продукції на світові ринки.

Зростаючий інтерес до якості, викликаний посиленням конкурентної боротьби на світовому ринку, ставить цілком конкретне завдання перед виробником продукції. Покращити якість – це покращити конкурентоспроможність своїх товарів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

Але ситуація дещо змінюється. Аналітики прогнозують зміни обсягів експорту у 2013 році, які пов'язані з металургійними підприємствами країн ЄС. На сьогодні, затишшя на будівельному ринку призвело до того, що сталеливарні компанії Європи озвучили свої плани по скороченню персоналу. Рішення про продаж своїх металургійних заводів в Румунії, загальною продуктивністю 1,8 млн.т. сталі в рік, прийняла і російська металургійна компанія «Мечел». Чималі надії металургів були пов'язані із завершенням довгого періоду свят в східноазіатському регіоні. Але ці очікування не виправдалися і значного поживлення купівельного попиту не відбулося. Ринок просто не прийняв нові ціни. Українські металурги сильно залежать від європейського ринку [8].

Видиме споживання прокату на внутрішньому ринку скоротилося на 1,2% (-0,1 млн.т.), до 8,3 млн.т., що пояснюється, в тому числі, скорочення обсягів інвестицій у будівництво і незбалансованістю програм розвитку інфраструктури. У посткризовий період завантаження металургійних потужностей в регіоні традиційно поступається світовому показнику. Але особливо помітно ця тенденція проявилася в 2012 р., що свідчить про зниження конкурентоспроможності продукції Запорізької області. Так, якщо завантаження металургійних потужностей у світі в 2012 році знизилася на 0,4%, до 76,5%, то в Україні цей показник впав на 6,3% до 69%. Пік кризи в світовій сталеливарній промисловості спостерігається саме зараз, проте і в найближчі два роки на помітне поліпшення ситуації українським виробникам розраховувати не варто. У 2013 році виробництво сирової сталі в Україні, за прогнозами аналітиків, зросте на 3% в порівнянні з очікуваним підсумком 2012 року, до 33,7 млн.т. Експорт українського металопродукату збільшиться на 2,2% (+ 500 тис.т), до 23,1 млн.т. У тому числі можливе зростання поставок у країни ЄС, Туреччину, Африку, Індію [8].

Тому покращення ситуації у металургів Туреччини та Саудівської Аравії негативним чином відбилося на продукції з СНД – ціни на неї в цьому регіоні знижуються. Купівельний попит як і раніше

залишається невисоким. У той же час металургійні підприємства очікують, що все ж з початком теплого періоду попит з боку будівельної галузі зросте, і тому налаштовані на поліпшення позицій.

Як наслідок, світовий ринок вийшов з фази «перегріву» і увійшов у фазу «корекції» [6]. У цей період обсяги виробництва і споживання металу стали вирівнюватися, а складські запаси – збільшуватися. У той же час, на тлі такої ситуації з'явився ще один несприятливий фактор. Це – Китай. Безпрецедентне зростання виробництва в китайській металургії за кілька років різко змінило ситуацію на світовому ринку сталі. Аналіз географії експорту товарів металургійних підприємств Запорізької області показує, що зарубіжні ринки збуту є висококонкурентними. Це свідчить про ризики збуту у зв'язку зі зниженням платоспроможності зарубіжних покупців, можливостей зарубіжних банків надавати фінансові гарантії з оплати продукції зарубіжними фірмами, конкуренцією з боку зарубіжних галузевих підприємств-експортерів. Запорізький регіон, який має значний потенціал і входить до лідерів українських регіонів виробництва основних видів металопродукції, за певних умов, має перспективи для реалізації своєї продукції на світовому ринку.

Диверсифікація експорту металургійного комплексу Запорізької області обумовлює формування його ефективності і оптимальної структури, розширення асортименту товарів, поступове збільшення частини високотехнологічної продукції і товарів з високим ступенем обробки, а також освоєння регіональними виробниками та експортерами нових ринків товарів, технологій, капіталів і послуг. Диверсифікація імпорту передбачає різке зменшення залежності від імпорту важливих факторів виробництва (енергоносіїв і стратегічних видів сировини) і різноманітність джерел постачання цих компонентів, а також створення в регіоні імпортозамінних виробництв на основі новітніх передових технологій. Диверсифікація зовнішньоекономічної діяльності дозволить ліквідувати залежність регіону від монопольних імпортерів ринків постачання. Це сприятиме розвитку зовнішньоторговельної діяльності, урізноманітнити джерела фінансування в умовах конкурентної боротьби на міжнародних ринках.

Таким чином, аналізуючи статистичні дані зовнішньоекономічної діяльності Запорізького регіону, а також дослідивши обсяги експорту та імпорту товару металопродукції, можна зробити такі висновки:

– вітчизняний товаровиробник металургійної продукції спроможний вийти на світовий ринок лише за умови виробництва якісної продукції, яка б відповідала існуючим запитам і потребам споживачів;

– удосконалення експорту металургійного комплексу неможливо розглядати ізольовано, без врахування взаємозалежності між станом економіки й ефективністю зовнішньоекономічних відносин, а також особливостей сучасної економічної кризи та зарубіжного досвіду розвитку експортоспроможних виробництв;

– диверсифікація зовнішньоекономічної діяльності може стати механізмом стимулювання подальших структурних перетворень в економіці регіону, якісної перебудови всієї системи зовнішніх економічних зв'язків.

В подальших дослідженнях необхідно провести моніторинг соціально-економічного розвитку регіону з метою забезпечення нормального функціонування регіональних органів влади, своєчасного виявлення негативних тенденцій і зниження негативних наслідків їх дії.

Література

1. Вічевич А.М. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності: навч. посібник / А.М. Вічевич, О.В. Максимець. – Л.: Афіша, 2004. – 140 с.
2. Соболева-Терещенко О.А. Комплексна оцінка експорту товарів [текст] / О.А. Соболева-Терещенко // Економіка. Фінанси. Право. – 2001. – №2. – С. 12-13.
3. Куреда Н.М. Оцінювання ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств Запорізького регіону [текст] / Н.М. Куреда О.О. Головань // Економіка та підприємництво. Держава та регіони. – 2009. – №3. – С. 82–86.
4. Брутман А.Б. Аналіз використання ресурсів в задачах оцінки конкурентоспроможності і інноваційного рівня металургійних підприємств [текст] / А.Б. Брутман, Є.М. Постолюк, С.І. Савчук // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. – Вип. 248: В 6 т. – Т II. – Дніпропетровськ: ДНУ, – 2009. – С. 345 – 358.
5. Семенов А.А. Вплив світової фінансової кризи на діяльність металургійних підприємств [текст] / А.А. Семенов, У.А. Суткова // Економіка. – № 4, 2012. – С. 92 – 99.
6. Макогон Ю.В. Зовнішньоекономічна діяльність: організація, управління, прогнозування: навч. посібник / Ю.В. Макогон. – Донецьк. – Альфа-прес, 2004. – 344 с.
7. Статистичний щорічник Запорізької області за 2011 році / [за ред. В.П. Головешка]. – Запоріжжя: Головне управління статистики у Запорізькій області 2011. – 187 с.
8. Перспективи – 2013. [Текст] // Дніпровський металург. – № 1, 2013. – С. 1 – 12.
9. Металургійний комплекс України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vuzlib.org/tps/24.htm>. – [Посилання дійсне на 10.04.2013р.]

Рецензент д.е.н., професор П.В. Гудзь